

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1995/56
Karar Sayısı : 1995/60
Karar Günü : 1.12.1995
R.G. Tarih-Sayı :07.12.1995-22486

İPTAL DAVASINI AÇAN : Cumhurbaşkanı Süleyman DEMİREL.

İPTAL DAVASININ KONUSU : 23.11.1995 günlü, 4138 sayılı "Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 3. maddesinin Anayasa'nın 67., 76., 2. ve 153. maddelerine aykırı olduğu savıyla iptali istemidir.

II- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenilen Yasa Kuralı

23.11.1995 günlü, 4138 sayılı Yasa'nın iptali istenen 3. maddesi şudur :

"MADDE 3.- 10.6.1983 tarih ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 14.- XX nci Dönem Milletvekili Genel Seçiminde bir seçim çevresinde kullanılan geçerli oyların toplamının % 10 undan az oy alan siyasî partilere ve bağımsız adaylara milletvekilliği tahsis edilmez. Ancak, seçime katılan siyasî partiler ve bağımsız adaylardan hiç biri bu oranı aşamamış ise milletvekilleri 10.6.1983 tarih ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 34 üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları hükümlerine göre paylaşılır."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İptal gerekçesinde dayanılan Anayasa kuralları şunlardır :

1. "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2. "MADDE 67- Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir.

Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. Ancak yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının oy hakkını kullanabilmeleri amacıyla kanun, uygulanabilir tedbirleri belirler.

Onsekiz yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halkoylamasına katılma haklarına sahiptir.

Bu hakların kullanılması kanunla düzenlenir.

Silah altında bulunan er ve erbaşlar ile, askeri öğrenciler, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler oy kullanamazlar. Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan tutukluların seçme haklarını kullanmalarında, oyların sayım ve dökümünde seçim emniyeti açısından alınması gerekli tedbirler Yüksek Seçim Kurulu tarafından tespit edilir ve görevli hâkimin yerinde yönetim ve denetimi altında yapılır.

Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir."

3. "MADDE 76.- Otuz yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir.

En az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar, kamu hizmetlerinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma ideolojik veya anarşik eylemlere katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler.

Hâkimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ve Silahlı Kuvvetler mensupları, görevlerinden çekilmedikçe, aday olamazlar ve milletvekili seçilemezler."

4. "MADDE 153.- ...

(Son fıkra) Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar."

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Samia AKBULUT, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER ve Lütü F. TUNCEL'in katılmalarıyla 1.12.1995 günü yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığına işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verildikten sonra dosya durumu gözetilerek esas incelemenin yapılması da uygun bulunmuştur.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi, iptali istenilen yasa kurallarıyla dayanan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri, öbür yasama belgeleri ve işin ilk ve esas incelemesine ilişkin rapor okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Dava, 24 Kasım 1995 günlü, 22473 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 23.11.1995 günlü, 4138 sayılı "Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un, 10.6.1983 günlü, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'na "Geçici Madde 14"ü

Esas Sayısı : 1995/56
Karar Sayısı : 1995/60

ekleyen 3. maddesinin Anayasa'nın 67., 76., 2. ve 153. maddesine aykırı olduğu savıyla iptali istemine ilişkindir.

Dava dilekçesinde; 27.10.1995 günlü, 4125 sayılı "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Siyasî Partiler Kanunu ve Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"un 16. maddesiyle getirilen çevre barajının Anayasa Mahkemesi'nin 18.11.1995 günlü, Esas 1995/54, Karar 1995/59 sayılı kararıyla iptal edilmesine karşın bu barajı XX. Dönem Milletvekili Genel Seçimi için yeniden yürürlüğe koyan 4138 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu belirtilmektedir.

4138 sayılı Yasa'nın 3. Maddesinin Anayasa'nın 153. Maddesinin Son Fıkrasına Aykırılığı Sorunu:

Konuyu doğrudan ve öncelikle ilgilendirdiği için incelemeye bu madde yönünden başlanmıştır.

4125 sayılı Yasa'nın 16. maddesiyle 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Yasası'nın "Bir seçim çevresinde siyasî partilerin ve bağımsız adayların elde edecekleri milletvekili sayısının hesabı" başlıklı 34. maddesinin ikinci fıkrası değiştirilerek çevre barajına bir seçim çevresinde kullanılan geçerli oyların toplamının o çevreden çıkacak milletvekili sayısına bölünmesiyle elde edilecek sayıdan az oy alan siyasî partilere ve bağımsızlara milletvekilliği verilmeyeceği, iki ve üç milletvekili çıkaracak seçim çevrelerinde bu oranın yüzde yirmibeş olarak uygulanacağı öngörülmüştü.

4125 sayılı Yasa'nın kimi maddelerinin iptali istemiyle açılan dava sonucunda 2839 sayılı Yasa'nın içeriği yukarıda özetlenen 34. maddesinin ikinci fıkrası, Anayasa Mahkemesi'nin Resmî Gazete'nin 21 Kasım 1995 günlü, 22470 mükerrer sayısında yayımlanan 18.11.1995 günlü, Esas 1995/54, Karar 1995/59 sayılı kararıyla iptal edilmiştir.

Bu iptal kararıyla % 10 luk ülke barajı dışında yeni ve ikinci bir baraj oluşturulduğu, Anayasa'nın "seçme, seçilme ve siyasî faaliyette bulunma hakları" başlıklı 67. maddesinde demokratik düzen yönünden ulusal istenç ve özgür seçimlerin yoğunlukla ve ayrıntılı biçimde vurgulandığı, maddenin değişik altıncı fıkrasında da seçim yasalarının "temsilde adalet" ve "yönetimde istikrar" ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenleneceğinin öngörüldüğü, amacın seçmen istencinin yasama organına olabildiğince yansımaları olduğu, yakınmaya yol açmayacak yöntemleri içeren sistemleri bulmak olanaksız ise de yakınmaya en az neden olanını yeğlemek gerektiği, az oyla çok temsilci sağlayan sistemin adalet ilkesiyle bağdaşmayacağı, temsilde adaletin ağırlığının yönetimde istikrarın temel koşulu sayıldığı, adaleti dışlayan istikrar düşüncesinin istikrarsızlık yaratacağı, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerinin Anayasa'ya uygun yasalarla bağdaştırılıp yaşama geçirilmesi yetkisinin yasama organında bulunduğu, incelenen kuralın getirdiği adaletsizliğin sistemi ve ülke düzenini olumsuz yönde etkileyeceği, yönetimde istikrar için bir ülke barajı öngörülmüşken ayrıca bir çevre barajının anayasal ilkelerle bağdaşmayacağı belirtilmiştir.

Çoğulcu, katılımcı, kurallar ve kurumlar düzeni ve bir yaşam biçimi, çağdaş bir anlayış olan demokrasi, bir değerler bütünüdür. Seçimler, demokrasinin temel koşullarından, yadsınması olanaksız öğelerinden ve ilkelerinden biridir. Seçimler konusunda sistem belirleme yetkisi, anayasal ilkelere uygun olmak koşuluyla, yasama organına bırakılmıştır. Anayasa Mahkemesi bu uygunluğu aramaktadır.

Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasında açıkça, "Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar." denilmektedir.

Bu kural, kararları hemen yayımlama zorunluluğunu, tüm devlet organlarının, yönetim yerlerinin, gerçek ve tüzelkişilerin Anayasa Mahkemesi kararlarına uygun davranma ve karar gereklerini yerine getirme yükümlülüğünü duraksamaya yer vermeyecek biçimde ortaya koymaktadır. Bu organlar, gerekçesi ve sonuç bölümleriyle ayrı ayrı ya da tümüyle içeriğine katılmasalar, bilimsel yöntemlerle eleştirel de kararın gereğini savsaklamadan yerine getirmek, karara uygun düzenlemeleri gerçekleştirmek ve tersine işlem ve eylemlerden kaçınmak zorundadırlar. Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasıyla öngörülen, bu durum, hukuk devleti olmanın, güçler ayrılığı ilkesinin, Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğünün, hukukun üstünlüğü ilkesinin doğal gereğidir. Anayasa'nın Başlangıç bölümünün üçüncü ve dördüncü paragraflarıyla, 2., 6., 9., 11., 81., 103. ve 138. maddelerinin içerdiği kavram ve ilkeler bu sonucu tartışmasız biçimde doğrulamaktadır.

İlk kez Anayasa Mahkemesi'nin seçimlerle ilgili önceki kararlarında değinilen "temsilde adalet" ve "yönetimde istikrar" ilkeleri 4121 sayılı Yasa'yla gerçekleştirilen değişikliklerle Anayasa'nın 67. maddesinde yer almıştır.

Anayasa Mahkemesi'nin 18.11.1995 günlü, 1995/54-59 sayılı kararında bu ilkelerin birine öncelik ve ağırlık vermek değil, birlikte uyum içinde -siyasî parti ve bağımsız aday ayrımı yapılmadan ve birbirini dengeleyecek biçimde gözetilip uygulanması üzerinde durulmuştur. Anayasa'nın seçim sistemlerini yasama organının tercihine bıraktığı gerçeğinden kalkılarak, Anayasa'ya uygun olmak koşuluyla yasama organının bu yetkisine karışılmayacağı, sistemin yasayla belirlenip yaşama geçirilmesinde izlenecek ya da uygulanacak yöntemin Anayasa'nın öngördüğü ilkelere aykırı olmaması gereğine değinilmiştir. İptal kararında, yüzdeler ya da başka sayısal ölçülerle anlatılan oranlar nedeniyle değil, oran ne olursa olsun, ülke barajı varken ayrı bir çevre barajı, yasama organının benimseyip belirlediği sisteme, bu yolla da Anayasa'ya aykırı bulunmuştur. İlkelerden yalnız birinin ya da öbürünün daha ağırlıklı uygulanmasının sakınca yaratabileceği belirtilmiş, seçmen oylarının gerçeğe uygun sonuçla yansımaları için siyasî parti - bağımsız aday ayrımına gidilmemiştir. Bağlayıcı olan kararda öngörülen biçimde düzenlemeler ve uygulamalar yapılacak, başka bir anlatımla, yeni düzenleme ve uygulamalar karara aykırı, kararı etkisiz ve geçersiz kılma ya da karara karşı direnme niteliğinde olmayacaktır. Devlet organlarının tüm işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluğu, devletin saygınlığına katkı olup, varlıklarından işlevlerine kadar organları güçlü kılan geçerlik koşuludur. Bu gereklere uymayan, Anayasa Mahkemesi kararıyla bağdaşmayan böylece hukuku kimi konu ve alanlarda dışlayan kuralların, Anayasa katında geçerliği ve yürürlüğü savunulamaz.

2839 sayılı Milletvekili Seçimi Yasası'nın, 1995/54-59 sayılı Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal edilen, 34. maddesinin ikinci fıkrasındaki çevre barajı, bu kez 4138 sayılı Yasa'nın geçici 14. maddesiyle yeniden getirilmiştir. Kurallar karşılaştırıldığında, yalnız XX. Dönem Milletvekili Genel Seçimi için çevre barajı ayrık bir yöntem olarak öngörülmüştür. 4138 sayılı Yasa'nın 2. maddesiyle, genelde Anayasa Mahkemesi'nin kararına uyulduğu izlenimi verilmiş, ancak 3. maddesiyle getirilen geçici 14. maddeyle iptal kararı gözardı edilerek çevre barajı yeniden oluşturulmuştur. TBMM Anayasa Komisyonu ve Genel Kurulu'nda Yasa'yla ilgili görüşmeler de, bu konuda yapılan uyarılara Anayasa'ya aykırılık savlarına karşın yasalaşmaya çalışıldığını kanıtlamaktadır.

Yeni kuralın Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasına aykırı düşmesi için, iptal edilen önceki kuralla yapısal benzerlik taşıması, aynı sözcükleri ve anlatımı içermesi koşul değildir. Amaç, erek ve sağlanmak istenen sonuçla, teknik içerik ve kapsam yönünden koşutluk yeterlidir. Kural yapısı, sözcük sayısı ve kimi eklemeler ve çıkartmalarla yenilenme izlenimi verecek biçimsel bir görünüm, özü etkilemez ve değiştirmez. Yapısı ve içeriğiyle iptal edilen kuralla dava konusu yeni kural birbirinin aynıdır. İncelenen yeni kuralın iptal edilen kuraldaki durumu yinelediği, saptanmıştır.

Oysa, yasama organı, bir bütün olarak anlam taşıyan, sonuç belirleyen, genelde yasama işlemlerini değerlendirme ölçütlerini içeren ve yasama etkinliklerini yönlendirme işlevi de gören Anayasa Mahkemesi kararlarına bağlı kalmakla yükümlüdür. Özel bir özen göstererek hukuk devleti konusunda öncülük yapması gereken yasama organının, bir anımsatmaya ve uyarıya gerek kalmadan, Anayasa Mahkemesi kararlarını gözönünde bulundurması, hangi nedenle ve amaçla olursa olsun kararlarla çelişen ve çatışandızenlemelerden kaçınması gerekir. Kapsam ve anlatım farklılıkları olsa bile yeni kuralın, iptal edilen kuralla aynı doğrultuda olması ve Anayasa Mahkemesi kararına karşın, onu geçersiz ve sonuçsuz kılmak amacıyla çıkarıldığı saptanması, aynılık koşulunun gerçekleşmiş sayılması için yeterlidir. Sözcük ve anlatım yönünden tam bir benzerlik aramak, Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasını anlamsız kılar ve uygulanmaz duruma düşürür. Yasama organı yetkilerini ancak anayasal sınırlar içinde kullanabilir ve Anayasa'nın 153. maddesi de bu sınır kapsamındadır. Yasa çıkarma yetkisi Anayasa Mahkemesi kararlarını etkisiz kılmak için kullanılamaz.

Bu durumlar karşısında, Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasına aykırılığı nedeniyle 4138 sayılı Yasa'nın 2839 sayılı Yasa'ya geçici 14. maddenin eklenmesine ilişkin 3. maddesi iptal edilmelidir.

Haşim KILIÇ ile Sacit ADALI bu görüşe katılmamışlardır.

Mustafa BUMİN ise "Maddenin bağımsız adaylar yönünden Anayasa'nın 153. maddesine aykırı olmadığı" görüşündedir.

Bu gerekçe karşısında konunun, Anayasa'nın 67., 76. ve bu yolla 2. maddesi yönünden incelenmesine gerek kalmamıştır.

V- SONUÇ

23.11.1995 günlü, 4138 sayılı "Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 3. maddesiyle 10.6.1983 günlü, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'na eklenen "Geçici Madde 14"ün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Haşim KILIÇ ile Sacit ADALI'nın "Anayasa'nın 153. maddesine aykırı olmadığı", Mustafa BUMİN'in "Maddenin bağımsız adaylar yönünden Anayasa'nın 153. maddesine aykırı olmadığı" yolundaki karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

1.12.1995 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Selçuk TÜZÜN

Esas Sayısı : 1995/56
Karar Sayısı : 1995/60

Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Samia AKBULUT	Haşim KILIÇ
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN	Sacit ADALI
Üye		Üye
Ali HÜNER		Lütfi F. TUNCEL

KARŞIOY GEREKÇESİ

Esas Sayısı : 1995/56

Karar Sayısı : 1995/60

4138 sayılı Yasa'nın dava konusu 3. maddesi Anayasa'nın 153. maddesine aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Çoğunluğun bu görüşüne aşağıda açıklanan nedenlerle katılmadık.

Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrası Anayasa Mahkemesi kararlarının herkesi bağladığını ve buna uygun hareket etmek zorunluluğunu öngörmektedir. Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasına aykırılıktan söz edilebilmesi için, yeni çıkarılan Yasa'nın iptal edilen önceki Yasa ile;

a) Aynı ya da benzeri,

b) Teknik içerik ve kapsam bakımından birbirine özdeş olmasının tesbit edilmesi gerekir. Yeni Yasa, belirtilen bu ölçülere uygun değilse Anayasa'nın 153. maddesine aykırılıktan bahsedilemez.

Anayasa Mahkemesi'nin daha önce iptal ettiği 4125 sayılı Yasa'nın 16. maddesi seçim çevresi barajının nasıl hesaplanacağını ve uygulanacağını düzenlemekteydi. Buna göre, seçim çevresinde alınan geçerli oy toplamları çıkaracağı milletvekili sayısına bölünerek bir sayı bulunacak, bu sayının altında oy alan parti ve bağımsızlara milletvekili tahsis edilmeyecekti. Bu düzenlemede seçim çevrelerinde oy sayısı ve milletvekili sayısına göre % 6 ile % 25 arasında değişebilecek oranlar gerçekleşmekteydi. Başka bir anlatımla belirtilen sayılar arasında "değişken oranlar" söz konusuydu. Ayrıca 2 ve 3 milletvekili çıkaracak seçim çevrelerinde ise bu oranın % 25 olarak sabit uygulanacağı öngörülmekteydi. Seçim çevresi barajında uygulanan bu ikili sistem, % 10'luk ülke barajı varken yeni bir seçim çevresi barajının getirilmesi ve % 6 ile % 25 arasında gerçekleşecek oranlar nedeniyle nüfusu az olan illerle çok olan iller arasında temsilde adaletsizlikler doğurduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'nce

Esas Sayısı : 1995/56
Karar Sayısı : 1995/60

iptal edilince, yasakoyucu 4138 sayılı Yasa'yı çıkarmıştır. Nisbi temsil sisteminin dünyada 300'e yakın yöntemle uygulandığını doktrinden öğrenmekteyiz. Bu yöntemlerin her biri ayrıdır, değişikdir. Kendi içinde belli amaçları gerçekleştirmek için değişik veriler kullanılır. Kimi zaman temsilde adaleti gözetirken kimi durumlarda da yönetimde istikrarı hedefleyebilir.

4138 sayılı Yasa'nın 3. maddesi ile yeni bir yöntem getirilmiştir. Daha önce her seçim bölgesi için % 6 ile % 25 arasında gerçekleşecek olan oran, % 10 olarak sabit duruma getirilmekte, 2 ve 3 milletvekili çıkaracak bölgeler için uygulanan % 25 oran ise yine % 10'a indirilmektedir. Görüldüğü gibi yöntem, temsilde adalet ilkesini ön plana çıkaran yeni bir uygulamayı getirmektedir. Bu yöntem iptal edilen önceki yöntemden teknik içerik ve kapsam bakımından oldukça farklıdır.

Öte yandan siyasî partilerden aday olanlar için % 10 oranında ülke barajı öngörülmüşken bağımsız adaylar için böyle bir baraj sözkonusu değildir. Yeni Yasa ile bağımsız adaylar için de öngörülen % 10'luk seçim çevresi barajı bir ölçüde siyasî partilerden aday olanlarla bağımsızlar arasında temsilde adalet doğrultusunda bir eşitlik sağlanmaktadır. Yasa'nın gerekçesinden bunu anlamak da mümkündür.

Bu nedenlerle dava konusu 4138 sayılı Yasa'nın 3. maddesi ile önceki iptal edilen Yasa'nın 16. maddesinin ayniliğini kabul etmek mümkün değildir. Anayasa'nın 153. maddesi yönünden iptal edilmeden esasa geçilerek öz yönünden anayasal denetimin yapılması gerekirdi. Bu sebeple çoğunluk görüşüne katılmadık.

Üye
Haşim KILIÇ

Üye
Sacit ADALI

KARŞIOY GEREKÇESİ

Esas Sayısı : 1995/56

Karar Sayısı : 1995/60

Anayasa Mahkemesi'nce verilen 1.12.1995 günlü, Esas : 1995/56, Karar : 1995/60 sayılı iptal kararının "bağımsız adaylar"la ilgili kısmına aşağıda açıklanan nedenlerle katılmıyorum.

2839 sayılı Milletvekili Seçimi Yasası'nın 34. maddesi 4125 sayılı Yasa'nın 16. maddesinin ikinci fıkrası ile değiştirilerek; çevre barajında ikili uygulama getirilmiş ve bir seçim çevresinde kullanılan geçerli oyların toplamının o çevreden çıkacak milletvekili sayısına bölünmesiyle elde edilecek sayıdan az oy alan siyasî partilere ve bağımsız adaylara milletvekilliği verilmeyeceği, iki ve üç milletvekili çıkaracak seçim çevrelerinde kullanılan geçerli oyların toplamının o çevreden çıkacak milletvekili sayısına bölünmesiyle elde edilecek sayının % 25 olarak uygulanacağı öngörülmüştür.

Esas Sayısı : 1995/56
Karar Sayısı : 1995/60

Söz konusu Yasa hükmünün iptaline ilişkin 18.11.1995 günlü, Esas : 1995/54, Karar : 1995/59 sayılı Anayasa Mahkemesi kararında gösterilen gerekçede aynen; "... Anayasa'nın amaçladığı "yönetimde istikrar ilkesi" için milletvekili seçimlerinde bir ülke barajı öngörülmüşken, ayrıca her seçim çevresi için yeni bir barajın getirilmesi "temsilde adalet" ilkesiyle bağdaşmaz. Kaldığı uygulanmakta olan nispi temsil sisteminin bir türü olan D'Hondt sistemi de kendi içinde bir baraj taşımaktadır..." denilmek suretiyle kural Anayasa'nın 67. ve 76. maddelerine, bu yolla da 2. maddesine aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Ayrıca, anılan düzenleme ile, nüfusu fazla olan illerin çıkaracakları milletvekili sayısı fazla olacağından, buralardaki çevre barajının % 6'lara kadar düşmesine karşın nüfusu az olan ve dört veya daha az milletvekili çıkaracak bölgelerde bu çevre barajının % 25 olacağı, bu durumun ise seçim çevreleri arasındaki adaletsizliği daha da artıracığı belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin süreklilik kazanan kararlarına göre, Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasının ihlalden söz edilebilmesi için, iptal edilen Yasa ile sözcükleri aynı olmasa dahi aynı doğrultuda ya da aynı nitelikte yeni yasa çıkarılmış olması gerekir. Konu ve kapsam bakımından sözcüklerde farklılıklar olsa bile ikinci yasanın aynı amaç doğrultusunda, Anayasa Mahkemesi kararına karşı ve onu etkisiz kılmak amacıyla çıkarıldığının saptanması halinde de Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasına aykırılık söz konusu olur. Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasında yasama, yürütme ve yargı organları ile yönetim makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlayacağı öngörülen Anayasa Mahkemesi kararları, yalnız sonuçları ile değil gerekçeleri ile bütünlük arz ederler. Bu nedenle yasama organı yeni düzenlemelerde bulunurken iptal edilen yasalara ilişkin kararların sonuçları ile birlikte gerekçelerini de gözönünde bulundurmak zorundadır.

Seçim çevresi barajını düzenleyen ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Yasası'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasını değiştiren 4125 sayılı Yasa'nın 16. maddesi, % 10'luk "ülke barajı" varken ayrıca her seçim çevresi için yeni bir baraj getirilmesinin "temsilde adalet" ilkesiyle bağdaşmadığı gerekçesiyle iptal edilmiştir.

Hernekadar madde, siyasî partilerden aday gösterilenlerle birlikte bağımsız olarak adaylığını koyanları da içermekte ise de, bağımsız adaylar için % 10'luk "ülke barajı" olmadığına göre, iptal gerekçesinden anlaşılacağı gibi, yeni bir çevre barajı getirmeme zorunluluğu yalnızca siyasî partilerden aday gösterilenler için söz konusudur. Başka bir anlatımla bağımsız adaylar ülke seçim çevresi barajına tabi olmadığına göre, iptal kararındaki gerekçe bunlar için geçerli değildir. Bağımsız adaylar yönünden % 10'luk seçim çevresi barajı nedeniyle 4138 sayılı Yasa'nın 3. maddesi ile Anayasa'nın 153. maddesine aykırı düzenleme yapıldığından söz edilemez. Dava konusu yasa hükmünün bağımsız adaylarla sınırlı olmak üzere Anayasa'nın 67., 76. ve 2. maddelerine aykırı olup olmadığı incelenerek karar verilmelidir.

Açıklanan nedenlerle, maddenin bağımsız adaylar yönünden Anayasa'nın 153. maddesine aykırı olmadığı görüşü ile kararın bu kısmına katılmıyorum.

Üye

Mustafa BUMİN